

Ngành du lịch của TP. HCM được xem là một trong những ngành kinh tế trọng điểm và có một vị trí đặc biệt đối với ngành du lịch của cả nước. Những năm tháng qua, “cùng ngành du lịch của cả nước và vì ngành du lịch của cả nước” mà ngành du lịch của thành phố đã không ngừng phấn đấu để đạt những hiệu quả đáng kể. Tuy nhiên, trên bước đường tiến đến sự phát triển bền vững còn rất nhiều thử thách, gian nan, đòi hỏi sự sáng tạo không ngừng trong quá trình nâng cao chất lượng sản phẩm, tạo những sản phẩm đa dạng phong phú ... Điều quan trọng là phải tiến hành tạo ra những sản phẩm không làm ô nhiễm môi trường hoặc không bị ô nhiễm và có sức thu hút cao ... Một trong những giải pháp giúp ngành có thể đáp ứng được yêu cầu này chính là việc phát triển du lịch sinh thái - một trong những loại hình du lịch được thế giới ưa chuộng nhất trong thời gian gần đây.

xu hướng không được làm ảnh hưởng đến môi trường nghĩa là phải tiến hành song đôi cả hai nhiệm vụ cùng một lúc. Và sự giao thoa của hai xu hướng đó đã làm nảy sinh ra một hình thức du lịch mới: Đó là du lịch sinh thái - Một xu hướng du lịch phổ biến hiện nay.

Còn phát triển bền vững theo như định nghĩa của Hội nghị thượng đỉnh toàn cầu về môi trường và phát triển bền vững do Liên Hiệp Quốc tổ chức vào năm 1992 đã đưa ra bản chiến lược “Bảo vệ toàn cầu” cho rằng “*Phát triển bền vững là cải thiện chất lượng sống của con người đang sinh sống trong khả năng chịu đựng của các hệ sinh thái duy trì cuộc sống đó và nền kinh tế bền vững chính là sản phẩm của phát triển bền vững*”.

Như vậy, có thể nói: “Phát triển du lịch bền vững là quá trình hoạt động phát triển du lịch mang lại xu hướng tích cực đối với môi trường sinh thái, đặc biệt là duy trì và kéo dài năng lực sản xuất của các nguồn

văn hóa thì mang nặng tính chất nghiên cứu, tìm hiểu về một sự kiện lịch sử, kiến trúc hay kinh tế - xã hội như các phong tục tập quán của một nước, một dân tộc ... Du lịch sinh thái thì có những nét gần giống như du lịch bền vững hay nói cách khác nó là một khía cạnh của du lịch bền vững, chẳng hạn du lịch sinh thái sẽ kết hợp giữa du lịch tự nhiên, du lịch mạo hiểm, du lịch văn hóa trong đó có đề cập đến việc bảo tồn, sự quan tâm tới cộng đồng và mang tính giáo dục cao. Còn du lịch bền vững không chỉ bao gồm những yêu cầu đặt ra cho du lịch sinh thái mà còn là sự phát triển toàn diện của con người từ việc nâng cao đời sống của dân địa phương đến việc tạo cho du khách tham quan những chuyến du lịch có chất lượng cao nhưng cũng vừa phải đảm bảo phát triển kinh tế bền vững song song với việc bảo tồn các giá trị tự nhiên, văn hóa, môi trường kể cả việc đảm bảo nền an ninh quốc gia và cuối cùng là việc đưa ra những nguyên tắc

PHÁT TRIỂN DU LỊCH SINH THÁI

THỜI CƠ VÀ THÁCH THỨC

CỦA NGÀNH DU LỊCH TP. HỒ CHÍ MINH

Thạc sĩ ĐOÀN LIỀNG DIỄM

1. MỐI QUAN HỆ GIỮA PHÁT TRIỂN DU LỊCH SINH THÁI VÀ PHÁT TRIỂN DU LỊCH BỀN VỮNG

Tiếp cận sinh thái là tiếp cận thực sự đối với môi trường và tiếp cận với mục đích lựa chọn giải pháp để phát triển bền vững, giữ được sự cân bằng về sinh thái bởi suy cho cùng “lĩnh vực sinh thái bao hàm những quan hệ tương tác giữa cơ thể sống với tất cả những yếu tố môi trường xung quanh kể cả những hệ quả của quá trình tương tác đó và được xem là thành tố chính của môi trường”.

Phát triển du lịch và bảo vệ môi trường sinh thái là những mặt bổ sung cho nhau của cùng một chương trình hành động. Nếu không bảo vệ môi trường sinh thái thì du lịch sẽ không phát triển; ngược lại nếu không phát triển du lịch theo hướng bền vững thì việc bảo vệ môi trường sẽ bị thất bại. Do đó, chúng ta phải vừa tuân theo xu hướng phát triển du lịch nhưng cũng vừa phải chấp nhận

tài du lịch tái tạo và không tái tạo, tạo ra sự tăng trưởng về kinh tế nhằm đáp ứng nhu cầu của xã hội loài người trong hiện tại và các thế hệ tiếp theo”.

Vì vậy, phát triển sinh thái cũng là một trong những cách để tiến đến sự phát triển bền vững. Giữa phát triển sinh thái và phát triển bền vững có mối quan hệ khăng khít với nhau. Thực ra, so với một số loại hình khác như du lịch xanh, du lịch mạo hiểm, du lịch sinh thái, du lịch văn hóa ... thì có lẽ du lịch bền vững sẽ là sự tổng hợp của những loại hình du lịch đó, chẳng hạn du lịch xanh sẽ mang nặng màu sắc của tự nhiên, trong đó con người sẽ thiên về xu hướng du ngoạn, thưởng thức và chìm đắm trong những cảnh đẹp tự nhiên với núi rừng, sông nước, biển hồ ... Còn du lịch mạo hiểm thì lại nghiêng về các loại hình thể thao có tính chất mạnh mẽ, phiêu lưu như lướt ván, leo núi, xuyên rừng, lặn biển Và du lịch

nghiêm ngặt cho việc thực hiện các yêu cầu đó.

2. PHÁT TRIỂN DU LỊCH SINH THÁI - THỜI CƠ VÀ THÁCH THỨC

Phát triển du lịch sinh thái luôn có luôn có hai mặt tích cực và tiêu cực. Điều đó vừa mang lại thời cơ nhưng cũng có không ít những thách thức đối với ngành du lịch của thành phố:

* Thời cơ :

- Phát triển du lịch sinh thái là chất xúc tác trong việc tăng cường mối quan hệ hữu nghị giữa Việt Nam và các nước láng giềng, giữa thành phố và bạn bè khắp năm châu trong việc giao lưu văn hóa, hội nhập và mở rộng mối quan hệ. Điều này sẽ tạo điều kiện cho lượng khách đến thành phố ngày càng gia tăng và thu hút nhiều dự án đầu tư của nước ngoài. Nó chính là nhịp cầu nối giữa thành phố Hồ Chí Minh - Việt Nam với khắp các nơi trên thế giới, tạo ra sự thông cảm, hiểu biết giữa những con

người có phong tục tập quán khác nhau và giữa con người với thiên nhiên.

- Ngoài ra, phát triển du lịch sinh thái nhằm cải thiện việc nâng cao sức khỏe và chất lượng cuộc sống của cộng đồng thông qua việc bảo vệ môi trường và duy trì các nguồn tài nguyên, nếu không thì loài người sẽ không có tương lai trước các nguồn tài nguyên bị cạn kiệt bởi họ cũng là một bộ phận gắn bó mật thiết với thiên nhiên.

- Rõ ràng con người cần phải hài hòa với thiên nhiên thông qua việc bảo vệ môi trường sinh thái để khôi phục lại sự cân bằng. Do đó, phát triển du lịch sinh thái cũng là phương cách "cứu lấy thiên nhiên" và như thế sẽ "cứu lấy con người" một cách gián tiếp. Điều này cũng là nền tảng căn bản của nguyên tắc đạo đức mới đối với cuộc sống bền vững.

- Tạo điều kiện cho con người có cuộc sống lành mạnh, đầy đủ và lâu dài nhờ việc kết hợp hài hòa giữa con người và tự nhiên, giữa bảo vệ môi trường và phát triển đồng thời duy trì khả năng chịu đựng của trái đất trước sự khai thác của con người.

- Bên cạnh đó, du lịch sinh thái còn có vai trò quan trọng trong việc giáo dục ý thức bảo vệ môi trường và nguồn tài nguyên tự nhiên cho khách du lịch và cả người dân địa phương.

- Phát triển du lịch sinh thái sẽ tạo ra những sản phẩm có sức thu hút ngày càng lớn. Nhờ nó, các giá trị vật chất và tinh thần mà du khách thưởng thức, chiêm ngưỡng sẽ trở nên đa dạng hơn, tạo cho du khách những chuyến du lịch với chất lượng và hiệu quả cao. Đây cũng là một định hướng đầy triển vọng đồng thời cũng xác định được vị trí của ngành du lịch trong chiến lược phát triển kinh tế chung.

- Du lịch sinh thái còn là một liều thuốc hữu hiệu giúp cho người dân trong thành phố có thể thư giãn sau một tuần làm việc mệt nhọc nhờ việc tạo ra những điểm du lịch sinh thái mang tính chất đột phá cho thành phố. Điều này được xem như là một giải pháp cân bằng tâm lý và phục hồi sức khỏe, tái tạo sức lao động cho người dân trong thành phố.

- Phát triển sinh thái là một trong những cách phát triển bền vững, nhằm giúp ngành du lịch có thể tồn tại và phát triển lâu dài. Đây chính là vấn đề sống còn không những của riêng ngành du lịch mà còn là sự sống còn của nền kinh tế nói chung bởi lẽ du lịch được Đảng và Nhà nước xem như là một trong những ngành kinh tế phát triển với tốc độ nhanh và có khả năng rút ngắn được khoảng cách tụt hậu so với các nước trong khu vực, có khả năng

chuyển dịch cơ cấu kinh tế, tăng nguồn ngoại tệ cho đất nước.

Như vậy, phát triển sinh thái để tiến đến sự bền vững là phù hợp với xu thế phát triển chung của thế giới và thời đại bởi lẽ đây là nhu cầu phổ biến và thiết yếu đối với mọi tầng lớp trong xã hội, thậm chí đối với những quốc gia không dồi dào nguồn tài nguyên du lịch. Do đó, đối với Việt Nam, đặc biệt là TP. HCM, một lãnh thổ có nguồn tài nguyên du lịch không kém phần phong phú so với các quốc gia khác thì vấn đề phát triển sinh thái để duy trì các nguồn tài nguyên ấy là điều không thể thiếu được. Tuy nhiên, vấn đề phát triển du lịch sinh thái cũng đặt ra cho chúng ta những thách thức mà chúng ta cần phải nỗ lực rất nhiều trong thời gian tới để vượt qua.

* Thách thức:

+ Trong những năm gần đây, loại hình du lịch này ngày càng được ưa chuộng nên đã thu hút một lượng đông đảo du khách đến tham quan. Điều này đã làm giảm vẻ mỹ quan của môi trường sinh thái, chưa kể đến hiện tượng quá tải hoặc khai thác quá mức làm cho các nguồn tài nguyên du lịch ngày càng cạn kiệt và xuống cấp nghiêm trọng. Nếu không có chính sách đầu tư và tôn tạo kịp thời, dần dần các nguồn tài nguyên ấy sẽ cạn dần và không còn khả năng phục hồi để phát triển.

+ Bên cạnh đó, lượng khách gia tăng sẽ gây ô nhiễm tại những khu vực hoạt động du lịch và làm gián đoạn các quá trình sinh thái xảy ra tại khu vực đó.

+ Việc thiết lập các khu bảo tồn và việc bảo vệ môi trường sinh thái tại khu vực đã gây ra những mâu thuẫn với cộng đồng địa phương và ảnh hưởng đến hoạt động du lịch và du khách tham quan. Hậu quả là mang lại những chuyến du lịch không trọn vẹn, làm giảm chất lượng của sản phẩm du lịch.

Chính vì thế mà chúng ta cần có những giải pháp thích hợp để tận dụng những cơ hội cũng như cố gắng vượt qua những thách thức trong khi phát triển du lịch sinh thái vì đó là tiền đề cơ bản để giúp cho ngành du lịch thành phố tiến đến sự phát triển bền vững.

3. NHỮNG GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN DU LỊCH SINH THÁI TẠI TP. HCM

Đối với Việt Nam và đặc biệt là TP. Hồ Chí Minh, du lịch sinh thái vẫn là một loại hình tương đối mới mẻ và chỉ được đề cập trong thời gian gần đây trong những hội thảo và một số dự án. Để du lịch sinh thái thực sự phát triển, cần giải quyết những vấn đề sau đây một cách triệt để:

+ Đánh giá và phân loại các nguồn tài nguyên du lịch hiện có đồng

thời có kế hoạch cải tạo, nâng cấp hoặc phục hồi.

+ Cần xúc tiến việc quy hoạch và phát triển du lịch tổng thể theo hướng bảo vệ môi trường và duy trì các nguồn tài nguyên.

+ Tăng cường quản lý các nguồn tài nguyên dựa trên sự tham gia của cộng đồng địa phương. Điều này sẽ có tác động tích cực hai chiều, nghĩa là vừa nâng cao chất lượng cuộc sống của dân địa phương nhưng cũng vừa là cách tốt nhất để phát huy vai trò của họ trong quá trình phát triển du lịch sinh thái, bảo vệ môi trường và duy trì các nguồn tài nguyên tự nhiên.

+ Thiết lập thể chế và ứng dụng công cụ quản lý môi trường sao cho đạt hiệu quả cao.

+ Ngăn chặn, đề phòng suy thoái môi trường tự nhiên và quy hoạch phát triển bền vững các vùng trọng điểm.

+ Bảo vệ và phát huy giá trị tài nguyên sinh học.

+ Xây dựng phong trào quần chúng bảo vệ môi trường, phát triển bền vững.

+ Từng bước tạo ra những khu du lịch sinh thái hoặc làng du lịch sinh thái để dần dần tiến đến xây dựng một đô thị sinh thái. Trước hết cần tạo những vành đai xanh cho thành phố bằng cách tạo ra những thảm cỏ, vườn hoa, mặt nước và tạo ra môi trường trong lành, cảnh quan thiên nhiên tươi đẹp cho đô thị.

Như vậy, có thể nói rằng phát triển du lịch sinh thái để tiến đến du lịch bền vững chính là "chìa khóa vạn năng" cho sự thành công lâu dài, không chỉ là sự thịnh vượng và phát triển của riêng ngành du lịch mà còn là sự phát triển bền vững cho xã hội, vì những thế hệ mai sau. Đây là một vấn đề đòi hỏi sự hợp tác của toàn thể các ban ngành, là trách nhiệm của mọi người trong toàn xã hội. Bảo vệ môi trường và các nguồn tài nguyên thiên nhiên cùng với quá trình phát triển du lịch nhằm tăng trưởng nền kinh tế hay nói cách khác là việc tiến hành thực hiện "chiến lược phát triển bền vững" ngày càng được nhiều quốc gia trên thế giới ủng hộ và xem đây là một trong những mục tiêu sống còn và phát triển không chỉ của riêng ngành du lịch thành phố, của cả nước mà là của cả nhân loại khi bước vào thế kỷ 21 ■

Tài liệu tham khảo

1. Kỷ yếu Hội thảo khoa học Địa lý Kinh tế xã hội - Lý luận và thực tiễn, Tập thể các tác giả, Đại học Kinh tế TP. Hồ Chí Minh, 2000.

2. Website :

+ <http://www.world-tourism.org>

+ <http://www.vietnamtourism.com>